

Motion till riksdagen 2009/10:Ju4

av Alice Åström m.fl. (v)
med anledning av prop. 2009/10:119

Förlängning av lagen om hemlig rumsavlyssning och lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår proposition 2009/10:119 Förlängning av lagen om hemlig rumsavlyssning och lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott.

Inledning

Lagarna om hemlig rumsavlyssning, även kallat buggning, och åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott, även kallat preventiva tvångsmedel, föreslogs i propositioner våren 2006. Vänsterpartiet var då motståndare till förslagen och kunde medverka till att det särskilda minoritetsskydd som finns i regeringsformen gjorde att ikraftträdandet sköts upp i tolv månader. När det nu föreslås en förlängning av de tillfälliga lagarna är det självklart för oss att vi på samma grunder som tidigare är motståndare till förslagen. De rättssäkerhetsgarantier som efter kritiken införts är nödvändiga men inte tillräckliga för att tillgodose krav på rättssäkerhet och skydd för den personliga integriteten. Den skyldighet som har införts att underlätta för dem som utsätts för tvångsmedlen är försedd med alltför omfattande undantag, och Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden är inte tillräckligt självständig från regering och myndigheter (se riksdagsmotion 2007/08:Ju1).

Fel! Okänt namn på

Buggning

Vänsterpartiet är motståndare till buggning eftersom vi anser att det innebär alltför stora inskränkningar av den personliga integriteten då effektiviteten i användningen inte är belagd. Som tidigare nämnts ser vi inte heller de rättssäkerhetsgarantier som har införts som tillräckliga och därför lever man inte heller upp till de krav som ställs enligt Europakonventionen när det gäller effektiva rättsmedel för att få upprättelse.

Det är allmänt konstaterat att buggning innebär större integritetsintrång än de hemliga tvångsmedel som tidigare var tillåtna i Sverige. I propositionen våren 2006 beskrevs på ett bra sätt det stora integritetsintrång som sker:

Hemlig rumsavlyssning, i vart fall där avlyssningen pågår någon tid, måste anses innebära en mer total kontroll än hemlig teleavlyssning. Detta hänger samman med att polisen kan lyssna på allt som sägs – och även på annat än samtal – i den avlyssnade lokalen, vid alla tider på dygnet och oavsett vilka som vistas där. Såsom bl.a. JO har påpekat kan mängden överskottsinformation bli omfattande. Det finns dessutom anledning att anta att människor i allmänhet är något mer återhållsamma med vad de säger i telefon än med vad de säger till varandra på tu man hand. I sin bostad torde de allra flesta människor utgå ifrån att ingen annan kan lyssna på det som sägs. Till detta kommer att hemlig rumsavlyssning ibland måste förenas med den ytterligare kränkning det innebär att polisen får rätt att bereda sig tillträde till bostäder för att placera ut de tekniska hjälpmedlen.

Försvare av buggning brukar hävda att den som har rent mjöl i påsen inte har något att frukta. Problemet är att det sällan går att vara helt säker på vem som har gjort sig skyldig till ett brott. Mikrofoner kommer att placeras i miljöer där oskyldigt misstänkta befinner sig. Därtill kommer kränkningar som alltför ofta förbises, nämligen de kränkningar som personer i de misstänkta omgivning får utstå. Liknande kränkningar förekommer redan i dag när hemlig teleavlyssning används. Där avlyssnas även den som den misstänkte samtalat med. Buggning är dock en långt mer ingripande åtgärd, vilket gör det desto allvarligare att oskyldiga drabbas. Dessutom torde fler oskyldiga drabbas vid buggning än vid hemlig teleavlyssning.

Inte heller när nu lagen har använts i några år har man kunnat belägga metodens effektivitet på ett bra sätt. Detta konstateras i utredningen Utvärdering av buggning och preventiva tvångsmedel (SOU 2009:70). I utredningen konstateras också att det saknas metoder för att utvärdera effektiviteten. Till skillnad från utredningen och regeringen anser vi därför att man inte ska förlänga lagen för att testa effektiviteten ytterligare och avvakta att bättre utvärderingsmetoder tas fram. I och med att man säger att man inte vet hur effektiv lagstiftningen är så har man uttryckligen erkänt att man inte uppfyller vad som krävs enligt regeringsformen och Europakonventionen när man stiftar så pass integritetskänsliga lagar. Lagstiftningens effektivitet måste i stället beläggas i förväg och redovisas i propositionen.

Se även den motion vi skrev när den nu gällande lagen infördes, riksdagsmotion 2005/06:Ju55.

Preventiva tvångsmedel

Hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning, hemlig kameraövervakning och postkontroll ska enligt lagen om preventiva tvångsmedel få användas mot personer som ännu inte begått brott, utan indicier som skulle leda till misstanke om försök eller förberedelse till brott. Alltså får tvångsmedlen användas redan under spaningskedet. Detta har inneburit ett paradigmskifte.

Inledningsvis ska också sägas att när det gäller preventiva tvångsmedel så är det inte enbart en förlängning som regeringen föreslår, utan även en utvidgning. I lagen inkluderas möjligheten att spana efter grova brott enligt den i skrivande stund ännu inte antagna lagen om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet. Vänsterpartiet anser att denna proposition bör avslås och argumenterar för det i motion 2009/10:Ju2. Bland annat anser vi att lagen inte bara är oklar utan i högsta grad lämnar utrymme för godtycke. Detta sett sammantaget med möjligheten att i preventivt syfte använda hemliga tvångsmedel är mycket problematiskt.

Precis som när det gäller buggningen efterlyste Vänsterpartiet mer underlag när det gäller att belägga behov, effektivitet och proportionalitet i lagstiftningen. Som tidigare nämnts ser vi inte heller de rättssäkerhetsgarantier som har införts som tillräckliga och därför lever man inte heller upp till de krav som ställs enligt Europakonventionen när det gäller effektiva rättsmedel för att få upprättelse.

I utredningen Utvärdering av buggning och preventiva tvångsmedel konstateras att

lagen i huvudsak inte tillgodoser de brottsbekämpande myndigheternas behov av att kunna använda sig av hemliga tvångsmedel för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott och lagen har därmed inte heller fått avsedd effekt. I de fall lagen har tillämpats har det varit fråga om sådana situationer då en förundersökning varit mycket nära förestående.

Utredningen avråder därför från att förlänga lagen. Detta lyssnar regeringen inte på utan förlänger den ändå. Attityden verkar vara att ”den kan vara bra att ha” eftersom den ändå har använts några gånger, vilket är ett häpnadsväckande sätt att resonera kring integritetskänslig lagstiftning. Det uppfyller förstås inte på något sätt kraven på att behov, effektivitet och proportionalitet ska vara belagda.

Utredningen föreslår i stället att man utreder hur behovet av preventiva tvångsmedel kan tillgodoses genom ny lagstiftning. Detta håller regeringen med om. Vår förhoppning är att man denna gång tar fasta på den massiva kritik som framförts när det gäller dåligt utredningsunderlag när det gäller lagstiftningarna kring buggning, preventiva tvångsmedel och signalspaning (FRA-lagen). Det finns t.ex. ett uppenbart behov av att utredningen är en parlamentarisk offentlig utredning i stället för en ensamutredare på justitiedepartementet.

Se även den motion vi skrev när den nu gällande lagen infördes, riksdagsmotion 2005/06:Ju50.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 24 mars 2010

Alice Åström (v)

Rossana Dinamarca (v)

Amineh Kakabaveh (v)

Eva Olofsson (v)

Siv Holma (v)

Elina Linna (v)

Lena Olsson (v)